

Po šumama i gorama naše zemlje, po Bosne?

Ako je tolerancija trpeljivost prema drugom i drugačijem, onda i nije čudo što je na Balkanu i nema previše, kad kod nas i nema drugih, a još manje drugačijih. Sve smo to mi, i svi smo isti, barem što se tiče spremnosti da pustimo nekog da, ne daj Bože, bude nemi.

Svako ko je i jednom zakasnio na voz na Balkanu, pa se zadržo sat-dva duže nego što je planirao, već je morao čuti kako naši Srbi i naši Hrvati misle da su naši Bošnjaci poturčeni Srbi ili Hrvati, dok naši Bošnjaci misle da su naši bosanski Srbi samo posrbljeni bosanski pravoslavci, a naši bosanski Hrvati tek pohrvaćeni bosanski katolici. Kod nas čak i oni koji su ništa po nacionalnosti tvrde da su i svi drugi ništa koji se prave da su nešta...

Ne dajte mi lagat, al jednom sam prisustvovo upravo takoj jednoj sceni u kojoj je, u osvit prvih demokratskih izbora, jedna naša ekskomunistkinja muslimanskog porijekla (da ne bi fasovo batina zvaću je Dženana, a ne nako kako su je zvali babo i majka) objašnjavała jednoj našoj Hrvatici/katolkinji komunističke provinijencije (nek se zove, nek se zove, što rekli oni iz *Partizanske esadrile*, Katica), udatoj za jednog našeg Jugoslovena srpskog porijekla (recmo Nenada), koji je, pored nekoliko živilih spavačih soba, malo prilego u dnevnom boravku, dok mu one malo truse poviš glave.

Razgovor je teko otprilke vako:

Dženana: *Pa nije, pa jel', ipak sam ja Muslimanka.*

Katica: (potvrđno klima glavom, u znak potpunog neslaganja, košto samo kod nas žene znaju).

Nenad: (izasna, neprikriveno nesaglasno) *Kako s ti muslimanka, majke ti?*

Dženana: (blago iznervirano) *Kako, kako? Fino, brate!*

Nenad: (još iznerviranije) *Ideš ti u džamiju?*

Dženana: (rezignirano) *Nejdem, al...*

Nenad: (još namčorastije) *Postiš li?*

Dženana: *Ma, ne postim, joj njega, ali sam svedno Muslimanka...*

Nenad: *Što onda ja nisam musliman?*

Dženana: *Kako šti, Nenad, bit Musliman?*

Nenad: *Pa isto kojiti, nejdem u džamiju, ne postim... Znači, musliman!*

Dženana: *Jo što i ti moš bezze. Šta ja, ko Dženana, mogu bit neg Muslimanka?*

Nenad: *Ništa, brate, isto ko i ja!*

Katica: (blago zlonamjerno, nikad nisam skonto prema kome)
Jel ti to ništa s velkim, il s malim en?

Ukratko, nije u prirodi našeg čoeka (a počesto ni žene), da pusti nekog da bude nešta drugo. Ta uskogrudost je, u neku ruku, i najljepši dokaz naše širine, svi su nam mi. Samo da nekog ufatimo da je pošo bit nešta drugo.

Nije prošlo malo, a ista ova postavka, uz dodatak Katicinog brata Joze i još raznog našeg svijeta, našla se na proslavi Jozinog rođendana. De? Kod njega kući. Budući jugoslovenski građanski rat tek se polako zahuktavao, pa su svi zašutili kad je iza crtanog počeo Dnevnik. Spiker je najavio nekog dopisnika koji je, negdje, u nekom bosanskom manjem gradu, intervjuisao neke roditelje, nekog osamnaestogodišnjaka, koji su odbijali da pošalju svoju djecu u „srpsku vojsku”.

Neprijatna tišina je zavladala i niko nije znao kako da, po stariom čaršijskom običaju „izvrne na šalu”. Jozo, misleći da sumira svačije mišljenje, izbací ko iz topa: *Pa, jebga, i jes srpska*. Nekolicina zaklimaše glavama, al se Nenadu, iako je po nacionalnosti bio ništa, ipak nije svidlo da napadaju armiju, pa se kočoperno usprotivi ženinom bratu...

Nenad: *Kako je srpska?*

Jozo: *Kako nije?*

Nenad: *Nije nikako!*

Jozo: *Jest skroz!*

Nenad: *Pa što se ne zove se-ne-a, ako je srpska, nego je-ne-a?*

Jozo: *Nije bitno kako se zove, bitno je ko je služi!*

Nenad: *Pa jes je ti služio?*

Jozo: *Bezbel da sam je služio!*

Nenad: *Jah, eto, Jozo, čuveni Srbin.*

Jozo: *Drugo je onda bilo!*

Nenad: *Drugo je bilo zato što ste išli, da sad idete isto bi bilo drugo, vojska je od onog ko ide u nju...*

Da Jozina žena, pravoslavna Crnogorka srpskog opredjeljenja, nije namjerno dopustila da joj slučajno čaša vina ispadne nasred stola, nakon čega je uslijedilo silno izvinjavanje, čišćenje, savjeti, recepti za vađenje flekova: so, hljeb (sredina, isključvo), voda i slično, ovaj je dijalog gluvih mogao nastaviti do ujutru, a čini mi se da i danas njime odjekuju bosanske, odnosno jugoslovenske gore...